

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.

Andra Kammaren.

N:o 41.

Lördagen den 17 April.

Kl. 7 e. m.

Herr vice Talmannen ledde under detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af *punkten 1* i Särskilda Utskottets Ut-låtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige, samt till lag angående renmärken.

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m.

(Forts.)

I ordningen förekom § 2, hvilken godkändes.

§ 3.

Blef äfvenledes godkänd.

För § 4 hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

»Lapparne må icke förmenas att flytta med sina renar emellan de för dem afsatta land; vare dock skyldige att vid flyttning öfver enskild mark taga väg, der minsta skada försakas; och ege Konungens Befallningshafvande att, der tvist uppstår, bestämman hvar flyttningsväg må tagas.

Genom rödning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga.»

Angående detta förslag yttrade:

Herr Waldenström: Jag skall be att få göra en liten anmärkning vid denna paragraf. I det af komiterade afgifna lagförslaget begagnades uttrycket »de för lapparne afsatta land» både i den 1:sta och 2:dra § samt äfven i den paragraf, som motsvarar den nu föredragna. Detta uttryck blef inom Högsta Domstolen föremål för kritik af Justitieråden Olivecrona, Lindhagen och Östergren, som yttrade:

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbetes i Sverige m. m. »Uti förevarande, liksom i flere andra paragrafer, begagnas uttrycket »de för lapparne afsatta land», utan att någonstädes finnes förklaring på rätta betydelsen af detta uttryck. Af motiven inhemtas, utom det att renbetesland under namn af skattefjell genom afvittring äro för lapparne afsatta i Jemtlands län, dels att i Vesterbottens län med (Forts.) undantag af det egentliga fjellandet, der betet är gemensamt, alla lappar äro inrymde å särskilda renbetesland, en eller flere å hvarje, och dels att, inom Norrbottens län, Arvidsjaurns socken är indelad i lappskatteland, att sådana äfven förekomma inom en del af Arjepplougs socken, men att lapparne hvarken inom Luleå eller Torneå lappmarker hafva dylika land sig tilldelade. Om, såsom uttrycket närmast gifver anledning till, med »afsatta land» förstås endast omförmälda, särskildt åt lapparne upplåtna land, skulle således derifrån vara uteslutna nyssnämnda betydliga delar af lappmarkerna, der några i nämnda bemärkelse afsatta land icke förekomma». Uttrycket är således i högsta grad sväfvande. Med anledning deraf blef ock i Kongl. Maj:ts förslag i § 1 uttrycket »det för lapparne afsatta land» ändradt sålunda, att i stället skrefs: »inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker och å de för dem inom Jemtlands län afsatta land»; samma ändring vidtogs äfven i 2 §. Men i § 4 finna vi, att så väl Kongl. Maj:t som Utskottet glömt att fullfölja ändringen samt låtit uttrycket »det för lapparne afsatta land» qvarstå. När således i 1 och 2 §§ göres skilnad emellan »Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker», å ena sidan, och »de för lapparne i Jemtlands län afsatta land» å den andra sidan, så kan uttrycket »afsatta land» i § 4 icke få annan betydelse än »de för lapparne inom Jemtlands län afsatta land». Då detta naturligtvis icke gerna kan vara meningen, så bör paragrafen ändras i öfverensstämmelse med ordalydelsen i 1 och 2 §§. Skulle uttrycket »för dem afsatta land» här verkligen afse endast de för lapparne inom Jemtlands län afsatta land, så borde detta uttryckligen framhållas. Vare härmed huru som helst, då emellertid Högsta Domstolen visat, att jemväl inom Vesterbotten och Norrbotten förekomma ställen, hvilka kunna hänföras till »för lapparne afsatta land», så skulle jag anse önskligt, att paragrafen ändrades så, att endera af de nu angifna betydelserna blefve i paragrafen tydligen uttryckt. Jag kan således icke göra något annat yrkande för det närvarande, än att Kammararen måtte återförvisa paragrafen i syfte att få densamma förtydligad i nu anmärkta hänseende.

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag tror icke att en återremiss af denna paragraf är behöflig. Inom Utskottet var det uttryck, mot hvilket anmärkning nu göres, föremål för en utförlig diskussion, men vi enades slutligen om, att här icke behöfde användas den vidlyftigare benämningen, som förekommer i de två första paragraferna. Med uttrycket »de för dem afsatta land» menas här de i lappmarkerna här och der förekommande isolerade landsträckor, som för lapparne äro afsatta, eller de så kallade skattefjellen, och det synes mig, som om här icke föreläge någon otydlighet. Naturligtvis kan man, om man vill göra mycket harska distinktioner, finna anledning till anmärkning vid snart sagt hvarje paragraf, men i detta fall tror jag icke,

att någon skälig anledning härtill förefinnes, och då Första Kammaren, efter hvad jag fått veta, antagit förslaget i dess helhet, så får jag yrka, att äfven denna Kammare godkänner den föredragna paragrafen, sådan den lyder enligt Utskottets förslag.

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m.

(Forts.)

Herr Waldenström: Den föregående talaren sade, om jag förstod honom rätt, att sammanhanget emellan denna paragraf och de föregående paragraferna är så tydligt, att man ovilkorligen måste veta, hvad med ifrågavarande uttryck menas, och att man därför här icke behöfde begagna det längre uttryck, som förekommer i de begge första paragraferna. Emellertid skall jag be att få påpeka, att det redan i 5 § återigen står: »de för lapparne afsatta land och sådana områden i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker» etc., äfvensom att i 11 § förekommer ett sådant längre uttryck. Om det nu så är, att med uttrycket »de för lapparne afsatta land» menas, såsom den ärade talaren sade, alla både inom Norrbottens och Vesterbottens län samt Jemtlands län för lapparne afsatta land, hvarför skulle man icke då på alla ställen, der dessa områden äro i fråga, kunna tillåta sig att begagna samma uttryck. Ty det måste nödvändigt förorsaka otydlighet, att på olika ställen begagnas olika uttryck om samma sak. Jag yrkar därför fortfarande, att den nu föredragna paragrafen måtte återremitteras för att förtydligas i öfverensstämmelse med dess verkliga mening.

Häruti instämde Herr *Gunnar Eriksson*.

Herr Danielson: Jag har icke begärt ordet för att vare sig vederlägga Herr Waldenström eller försvara Utskottet, utan endast för att säga, att, som Första Kammaren, efter hvad jag fått höra, bifallit denna paragraf oförändrad, en återremiss icke skulle tjena till något. Om här hade framställts yrkande om att paragrafen skulle erhålla en viss bestämd ändrad lydelse, hade Utskottet möjligen kunnat sammanjemka de olika besluten, men när ett sådant yrkande icke blifvit gjordt, skulle en återremiss icke tjena till någonting, utan frågan komme åter med hemställan att fatta beslut. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Thomasson: Jag är förekommen af Herr Danielson och inskränker mig således till att instämma i hans åsigt, att en återremiss, vid det förhållande att Första Kammaren redan fattat sitt beslut, ej skulle föranleda annan åtgärd från Utskottets sida än en hemställan till denna Kammare att äfven för sin del fatta beslut.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det Herr vice Talmannen gifvit propositioner på de meningar, som förekommit, godkände Kammaren Utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf.

§§ 5—9.

Blefvo jemväl godkända.

Rör. förslag
till lag ang.
de svenska

lapparnes rätt
till renbete i
Sverige m. m.

(Forts.)

§ 10 var i Utskottets förslag så lydande:

»1. Förorsaka lapparnes renar i Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmarker under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September eller i annan trakt från och med den 1 Maj till den 1 Oktober skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng eller sådana utängsslätter, hvilka antingen äro inhägnade eller, utan att vara inhägnade, är efter annat varit till höfångst brukade och dertill brukas, samt genom hässjor, diken, rödning eller på annat sätt tydligen framtråda såsom utängsslätter, skall skadan ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan skett.

2. Sker sådan skada genom lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken värden om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande.

3. Sker genom lapparnes renar skada å annan utmark än utängsslätter, hvarom här ofvan sägs, och egde ej lapparne att, när skadan skedde, å den utmark uppehålla sig med sina renar, vare lag som i 2 mom. sägs.»

Sedan paragrafen blifvit uppläst, anförde:

Herr Gunnar Eriksson: Enligt första momentet i nu föredragna tionde paragrafen åläggas lapp ersätta den skada, som sker under sommaren eller under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September, men i mom. 2 säges: »Sker sådan skada genom lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken värden om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande». Detta andra moment afser således den skada, lapparnes renar åstadkomma vintertiden. Men för att den, som lidit skada, skall kunna få någon ersättning för den skada, som skett, är det nödvändigt, att han icke blott med tvenne vittnen bevisar, att skadan skett, utan derjemte visar, att den skett uppsåtligen eller vållats genom grof vårdslöshet, och detta är då rent af orimligt begärdt. Redan det, att åstadkomma bevisning, att skada verkligen skett, är i och för sig mycket svårt, ty om icke den bofasta befolkningen ständigt håller sig med tvenne vittnen, som den aflönar och låter gå vakt i fjelltrakterna, kan knappast någon bevisning ens i det afseendet åstadkommas. Den bofasta befolkningen bor nemligen icke der den har sin gröda, eller på slättermarkerna, utan kommer dit en eller annan dag. Men ännu omöjligare är att bevisa, att skadan skett uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet, hvilket dock skulle åligga bonden, om han skulle kunna få något skadestånd.

Jag tager mig friheten att såsom en ynnest mot den bofasta befolkningen i dessa trakter anhålla, att Kammaren, som synes vilja vara allt för mån om lapparne, ville förändra andra momentet i § 10 sålunda: Sker sådan skada genom lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare. Mitt förslag afser således att Kammaren utesluter termen, som innehåller orden: »uppsåt-

sätligen eller genom grof vårdslöshet», då sådant aldrig kan bevisas, och jag anhåller om proposition på detta mitt förslag. Angående första och tredje momenten gör jag icke något yrkande.

Rör. förslag
till lag ang.
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige m. m.
(Forts.)

I detta yttrande instämde Herr *Wagenius*.

Herr *Waldenström*: Jag skulle också kunna inskränka mig till att instämma i det af Herr *Eriksson* gjorda yrkandet, men jag skall be att få tillägga några ord.

Hvad beträffar sjelfva uttrycket »grof vårdslöshet», hafva från flera ställen inom Jemtland mot detsamma framstälts mycket allvarliga och berättigade anmärkningar. Man säger: först och främst skall bonden bevisa, att skada skett, för det andra att den eller den lappens renar gjort skadan, för det tredje att denna skada skett genom vårdslöshet å lappens sida, och för det fjerde att den skett genom grof vårdslöshet. Är det rim och reson att vilja pålägga bonden en sådan bevisningsskyldighet gent emot lappen, då den förre har sin höstack kanske flere mil långt bort från sitt hem i djupa skogen? Är det icke tillräckligt att han kan visa, det skada skett genom den eller den lappens renar? Äfven detta skall i de flesta fall blifva honom omöjligt att bevisa. Men om det i något fall blir honom möjligt, så är det dock absolut omöjligt för honom att bevisa, att skadan skett genom vårdslöshet och ännu mer genom grof vårdslöshet. Jag skall därför anhålla, att, då Kammaren nu antagit de första paragraferna af en lag, som skulle vara till lapparnes fördel, men om hvilken lapparne i Jemtland sjelfve förklarar, att den kommer att leda till deras undergång, Kam-maren åtminstone icke måtte gå in på bestämmelserna i detta moment, utan godkänna Herr *Erikssons* förslag.

Herrarna *Hellgrén* och *Farup* instämde med Herr *Waldenström*.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet, Herr Statsrådet von *Steyern*: Jag ber endast att till svar på de mot den nu föredragna paragrafen gjorda anmärkningarna få anföra, att den skada, som omförmåles i andra och tredje momenten, förutsättes skola ske på en tid, då det för lapparne är synnerligen svårt att taga vård om sina renar, hvadan det presumeras, att skadan icke kunnat förekommas. I sådant fall har skadan skett till följd af olyckshändelse och bör sålunda drabba den, som därför varit utsatt, så vida det icke kan styrkas, att skadan skett derigenom, att lapparne visat grof vårdslöshet vid renarnes bevakning eller rent af uppsätligen föröfvat skadan. Detta är alldeles icke något ovanligt i lagstiftningen, såsom Herr *Waldenström* föreställer sig. Tvärtom förekomma sådana lagstadganden allt som oftast, och särskildt har Riksdagen i år antagit en lag angående ersättning för skada vid jernvägs drift, som i tredje paragrafen innehåller en liknande bestämmelse.

Jag vill äfven erinra derom, att inom Högsta Domstolen icke gjorts någon anmärkning mot detta stadgande.

Herr *Waldenström*: Beträffande hvad Herr Statsrådet och

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. Chefen för Justitiedepartementet nu anført, vill jag i fråga om denna lags granskning i Högsta Domstolen nämna, att Justitieråden Olivecrona, Lindhagen och Östergren ansågo skäl saknas för den af komitén föreslagna utsträckningen af nu gällande skyldighet för jordegarna att hägna omkring hö i stackar eller hässjor.

(Forts.)

Hvad angår den jemtländska befolkningens tankar, så säges i ett protokoll från Hotagen: »ändamålslös vore i alla fall hägnaden; de starka fjellvindarne och de hopade snödrifvorna skulle snart förstöra stängslet, så att de lättfotade och viga renarne lätt öfverklättrade det-samma; dessutom kunde ju hvem som helst nedrifva det». Från Offerdals socken heter det: »jordegaren bör fritagas från all stängsel-skyldighet för lapparnes renar, emedan, såsom förut är nämndt, det är omöjligt att stänga för renen. Om det skulle stängas för renen, så att han ej kunde göra skada å höhässjor eller stackar, så skulle stäng-seln i värde högt öfvergå höets. Å den 142:dra sidan af Utskottets betänkande säges i ett utdrag af protokollet, hållet vid ordinarie kom-munalstämma i Åre den 20 Oktober 1883: »Skulle nu derjemte den bofasta befolkningen i dessa fjelltrakter nödgas upplåta sina egor till betestrakter för renhjordar, samt underkastas skyldigheten att med stängsel omgärda sina vidsträckta skogsslätter, sina ofta för hvarje hemmansegare från 50 till ett par hundratal uppgående vidt kring-spridda foderstackar och hässjor, der skog ej finnes eller, der sådan finnes, är rotdiger och qvistig samt till stängsel ej användbar, samt dessutom ändå se sig nödsakade att bekosta erforderligt antal vittnen i fjelltrakterna, den enda utväg som finnes att tillgå för att försäkra sig om ersättning af lapparne, då deras renar göra skada på slätter och foder, för så vidt uppsåt och grof vårdslöshet, som för skadan kan hafva legat till grund, skall kunna, ehuru sådant jemväl af vittnen synes hardt nära omöjligt, bevisas, så måste den jordbrukande befolk-ningens utarmande och undergång i dessa trakter under dylika ytter-ligare bördor blifva en gifven följd.» Jag tycker ändå, att man bör hafva så mycken respekt för dessa med svåra klimatiska förhållanden och under hårda lifsvilkor kämpande nybyggare, att man icke så all-deles tillspillogifver dem, som skett i 2 mom. af 10 §, allra helst som anmärkningar deremot blifvit framställda af flere ledamöter inom Högsta Domstolen.

Jag vidhåller således mitt yrkande om bifall till Herr Gunnar Erikssons förslag.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet, Herr Statsrådet von Steyern: Jag vill endast emot Herr Waldenström erinra, att det är 10 §, som nu föredragits och om hvilken jag yttrat mig, men att hvad Herr Waldenström anförde gälde antingen 11 § eller och den paragraf, som under N:o 13 förekom i komiterades förslag, men som uteslutits ur Kongl. Maj:ts proposition, och det är om någondera af dessa paragrafer, som en del af Högsta Domstolens ledamöter af-gifvit det yttrande Herr Waldenström nyss uppläste.

Herr Friherre Nordenskiöld: Sedan § 1 blifvit antagen, och man diskuterat om lagen i sin helhet, tror jag denna strid om § 10

är temligen onödig, en strid, som enligt mitt förmenande redan de facto är afgjord. Det kan väl knappast möta svårigheter att ikring några höstackar uppföra sådana hägnader, som fullkomligt skydda dem mot åverkan af renar och hvilka kunna bestå äfven i storm och snöyra.

Hvad åter beträffar den omständighet, att hässjan afsigtligt kunde nedrivas, så finnes ju äfven folk, som bryter sönder det säkraste kassaskåp, men icke kan det vara ett skäl mot all lagstiftning mot inbrott. Om jag har ett lider långt från egendomen, och folk bryter sig in deri, så har jag oftast svårt att få reda på tjuften. Men icke kan det därför falla någon in att hålla vittnen vid lidret, hvilka i händelse af åverkan intyga, att det föröfvats af den eller den.

Jag yrkar bifall till § 10 oförändrad.

Herr Gunnar Eriksson: Jag tror vi kunna spara på talet om stängsel, till dess vi komma till § 11. Hvad jag yrkade var, att orden »uppsåtligen eller genom grof värdslöshet» skulle uteslutas ur 2 mom., och för detta yrkande tror jag finnas goda skäl. Jag anser nemligen omöjligt bevisa, att skadan skett genom värdslöshet eller uppsåtligen, så vidt ingen sett, när den skedde, och huru dervid tillgick. Men det finnes ingen människa på dessa ställen, och skadan upptäcker i allmänhet först långt efter sedan den skett; huru skall man då kunna bevisa, att den förorsakats uppsåtligen eller genom grof värdslöshet?

Jag vet visserligen, att Första Kammaren redan godkänt denna paragraf, men då jag framställt ett bestämdt yrkande, hoppas jag att Utskottet kan åstadkomma en sammanjemkning, som utesluter dessa ord, »uppsåtligen eller genom grof värdslöshet».

Jag yrkar fortfarande bifall till mitt förslag.

Häruti förenade sig Herr *Magn. Jonsson*.

Herr Waldenström: Så vidt jag kan förstå, är Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet utsatt för något minnesfel. Han sade, att det, som jag nyss uppläste ur Högsta Domstolens yttrande, rörde en paragraf, som förekom i *komiterades* förslag till lapplag, men som uteslutits ur det Kongl. förslaget, och i hvilken paragraf det var fråga icke om inhägnad af hässjor och stackar, utan om omhägnad kring utängsslätter. Men så är verkligen icke förhållandet, utan i Högsta Domstolens betänkande heter det: »Justitieråden *Olivecrona, Lindhagen* och *Östergren* ansågo skäl saknas för den af komiterade föreslagna utsträckning af nu gällande skyldighet för hemmanssegare att hägna omkring hö i stack eller hässja.

I nästföregående paragraf, d. v. s. den 13:de i komiténs betänkande, afhandlas frågan om inhägnad af utängsslätter. Äfven om den har Högsta Domstolen yttrat sig afstyrkande, och den har också uteslutits ur det Kongl. förslaget. Emellertid hör denna sak, såsom Herr Gunnar Eriksson anmärkte, egentligen till § 11. Jag ber därför att nu få lemna den samt instämma i Herr Gunnar Erikssons yrkande.

Herr Wagenius: Det anmärktes för en stund sedan från statsrådsbänken, att det skulle vara synnerligen svårt att förekomma, att

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. renar gjorde skada på hö, och att det icke kunde stadgas, att lappen under alla förhållanden skulle vara skyldig ersätta den skada, som genom renarne uppkommer, utan att dylik skyldighet endast borde förefinnas, om skadan skett genom grof vårdslöshet eller uppsåtigen. Men om jordegaren har sina höstackar, såsom ofta är fallet, stående en till två mil från sin hemort, är det väl då möjligt för honom att kontrollera eller skaffa bevisning om, huruvida tinad skada förorsakats genom grof vårdslöshet eller uppsåt? Jag menar, att om lappen, å ena sidan, må vara i en dålig ställning, så blir genom denna lag bonden det icke mindre. Jag anser därför, att det torde vara nog för att få ersättning, att det visades, att skadan skett genom en lapps renar. Om det derjemte visades, att skadan skett af uppsåt eller groft vållande, så kunde ju ansvaret sättas högre, men att fastställa några gradationer i detta afseende anser jag icke nödigt. Jag tror heller icke det vara mera orimligt, att lappen alltid bör ersätta skada, som uppstår genom hans renar, än att bonden skulle sjelf få vidkännas denna skada, derest han ej kunde visa, att den uppstått af uppsåt eller genom groft vållande.

(Forts.)

Jag yrkar således bifall till det af Herr Gunnar Eriksson framställda förändringsförslag.

Herr Petersson i Eksebo: Utan egentlig kännedom om förhållandet emellan lapparne och den bofasta befolkningen, får jag för min del förklara, att jag icke rätt kan förlika mig med vare sig det ena eller andra af de framställda förslagen. Att, på sätt Herr Gunnar Eriksson föreslagit, helt och hållet borttaga skyldighet från bondens sida att bevisa det lappen gjort sig skyldig till uraktlåtenhet, anser jag icke vara klokt. Kan det deremot endast visas, att lappen gjort sig skyldig till vårdslöshet, bör i min tanke bonden hafva ersättning. För min del anser jag därför, att ordet »grof» bör ur paragrafen utgå, och jag hemställer, att Kammaren måtte besluta att antaga paragrafen i dess nuvarande lydelse med uteslutande af ordet »grof».

Herr Rydin: I likhet med Friherre Nordenskiöld tror jag icke att, på sätt Herr Gunnar Eriksson föreslagit, åliggandet för den, som skall hafva ersättning för skada, att visa, att lappen gjort sig skyldig till grof vårdslöshet eller uppsåt, kan borttagas, utan tror jag det vara nödigt, att de ord, som stadga detta åliggande, få kvarstå. Paragrafen lyder sålunda: »Sker sådan skada genom lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare, så framt den, hvilken värden om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande». Stadgandet afser den tid af året, som omnämnes i 1 §. Lappen har icke rättighet att vistas på andra orter än de der för honom bestämda. Om nu skada på sådan ort sker genom renarne, så kan ersättning ifrågakomma af den lapp, som eger renarne. Men för att ersättning skall kunna fås, är det nödigt att intaga renarne för att såmedelst få kännedom om, hvilken lapp som eger de renar, som gjort skadan. Får man icke tag i renarne, så lär någon ersättning svårligen kunna vinnas. Men om man fått tag i renarne och lagför lappen för att utfä skade-

ersättning, så invänder måhända denne, att skadan är vållad till följd af renens naturliga egenskaper, och att lappen icke rå'r därför. Men då kommer lappen i den ställningen, att han måste styrka, hvilka försigtighetsmått, som blifvit af honom vidtagna för att hindra renarne att göra skada, och således åligger det lappen att visa, att icke grof vårdslöshet legat honom till last, då renen blifvit lössläppt på det sätt, att han kunnat göra den skada, hvarom fråga är. Jag tror därför, att paragrafen, sådan den är, gifver tillräcklig trygghet både för lappen och den bofaste, och yrkar sålunda bifall till Utskottets hemställan.

Rör. förslag
till lag ang.
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige m. m.
(Forts.)

Herr von der Lancken: Så vidt jag kan förstå, har diskussionen kommit något på sned, och särskildt vågar jag påstå, att Herr Waldenström misstagit sig, då han ansett det af honom citerade yttrandet af Högsta Domstolen afse denna paragraf. Det afser § 11 och en nu af Kongl. Maj:t utesluten, deri de bofaste blifvit ålagdt att stänga omkring utängarne, men alldeles icke § 10. Jag ber tillika att få erinra, att här är endast fråga om skada på åker, äng och utängsslätter, som i Jemtland under tiden från och med den 1 Oktober och till den 1 Maj och i Vesterbottens och Norrbottens län under tiden från och med den 1 September och till den 1 Juni göres. Den skada, som under den öfriga delen af året göres, skall nemligen under alla förhållanden ersättas; och i allmänhet lär man väl kunna presumera, att under förnämnda tiden ingenting på dessa åkrar eller ängar finnes, som kan skadas. Lapparne hafva rätt att komma in på de bofastes egor först då ingenting der kan skadas. Och att vid sådant förhållande fritaga dem från gäldande af skada, som af mindre vårdslöshet förorsakas, lär väl icke möta några större betänkligheter. Fordran derpå, att lappen skall ansvara endast för skada, som göres af uppsåt eller grof vårdslöshet, beror uppenbart på den omständighet, att renen är af den beskaffenhet, att den icke kan med säkerhet vårdas, ty den är ett halfvildt djur, som det understundom icke står i lappens våld att stäffa. I lagstiftningen förekomma ofta fall, då man skiljer mellan grof vårdslöshet och mindre grof vårdslöshet. Det blir då lagskiparens sak att afgöra, om det är det ena eller andra. Mig synes att lagparagrafen hvilar på riktig lagstiftningsgrundsats, och derfor yrkar jag bifall till 2:a momentet.

Herr Farup: Jag har verkligen icke kunnat finna af denna paragraf, att med uttrycket »annan trakt» skulle menas sådan trakt, der lapparne hafva rätt att vistas med sina renar, åtminstone har detta varit för mig omöjligt att utleta. Så vidt jag förstår att tyda svenska språket, står här nemligen i första momentet: »förorsaka lapparnes renar — — i annan trakt — — skada» etc., men det står icke, att det skall vara på en trakt, der lapparne hafva rätt att vistas med sina renar. Mom. 2 refererar sig dertill, ty der står att, om skada sker — det må vara vid Stockholm eller hvar som helst — så åligger ersättningsskyldighet renarnes egare endast om det kan visas, att den skett uppsåtligen eller af grof vårdslöshet, hvilket det alltid blir omöjligt att visa. Detta föreställer jag mig icke vara billigt.

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. Herr Rydin yttrade, att man, för att skaffa erforderlig bevisning, kunde taga in renarne, men jag har på förmiddagen redan framhållit, att det genom en särskild paragraf är sörjdt för att sådant icke skall kunna ske, emedan renarne skulle komma att misshandlas, om de blefve instängda eller fängslade.

(Forts.) Som jag icke kan finna det vara skäl att här bibehålla så stränga bestämmelser på trakter, der lapparne hvarken sjelfva ega att med sina renar vistas eller hafva rätt att låta sina renar vistas, så kan jag icke finna annat, än att Herr Gunnar Eriksson har fullt skäl för sitt yrkande.

Herr von der Lancken: Det är uppenbart, att man måste tolka denna paragraf i sammanhang med andra paragrafer i denna lag; och då i § 1 bestämmes, att lapparne äro berättigade att med sina renar uppehålla sig endast å sådana, enskilde tillhöriga egor, de af gammal sedvana hitintills besökt, så tror jag det exempel Herr Farup valde, eller att lapparne kunde gå ända till Stockholm, icke håller streck. Om man därför sammanställer § 1 med § 10, så tror jag att saken skall vara alldeles klar.

Herr Farup: Jag anhåller att få fästa uppmärksamhet derpå, att det finnes åtskilliga landsträckor, som stöta till de för lapparne afsatta land och hvest lapparne enligt § 1 skulle ega att på grund af gammal sedvänja vistas, men då de komma derutanför, så gäller detta 2 mom. af § 10, och ingen domstol skall, enligt min tanke, kunna tillämpa detta annorlunda, ty det står ganska kategoriskt, att det skall vara i *annan trakt*, då mom. 1 och 2 skola tillämpas.

Herr Jonsson i Myre: Herr vice Talman. Det är nästan alldeles omöjligt för en egare till utängsslätter, som ligga en eller två mil från hans bostad eller hemvist, att ens veta när lappen ankommer med renarne till hans aflägsna egoområde, än mindre att kunna bevisa om den skada, som derå gjorts af renar, blifvit »uppsätligen eller genom grof vårdslöshet» från lapparnes sida tillskyndad. Deremot bör lappen hafva skyldighet att valla sina renar, så att de icke göra skada på den af jordegaren bergade grödan. Det kan vara nog att han har fri rättighet att beta på andras mark. Lapparne följa ju med renarne och äro i deras närhet och kunna väl därför anses vara skyldige att valla dem och se efter, att de icke förorsaka skada, samt vara skyldige ersätta den skada, som förorsakas af renarne och som härleder sig från bristande tillsyn vid vallningen.

Jag instämmer med Herr Gunnar Eriksson i hans ändringsförslag af ifrågavarande 2 mom. i 10 §.

Herr Ekman: Jag kan icke rätt förstå, huru det är möjligt att man skall kunna sätta punkt i 2 mom. der, hvarest Herr Gunnar Eriksson och åtskilliga andra föreslagit det. Ty hvad skulle det blifva för mening att först säga i 1 mom., att om lapparne genom sina renar göra något förfång vid den och den tiden, skola de vara skyldige att ersätta skadan, och så börja 2 mom. sålunda: »Sker sådan skada ge-

nom lapparnes renar å annan tid än här ofvan sägs, skall skadan ersättas af renarnes egare». Jag frågar: blir det då något i 2 mom. sagdt, som ej blifvit sagdt i 1 mom.? Skall man stryka bort orden »så framtiden, hvilken vården om renarne ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande», då må hela 2 mom. rent af utgå. Men nu är det väl Utskottets mening, att lapparne enligt 2 mom., eller då någon åverkan sker på annan tid än i 1 mom. sägs, d. v. s. vintertiden, skola kunna fällas endast då *försvarande* omständigheter förekommit, och att det därför tillkommer egarne af jord att hafva särskildt kraftig bevisningsskyldighet i detta hänseende för att kunna fälla lapparne under denna tid. Jag tror således att det förslag, som Utskottet framlagt, är berättigadt och yrkar derfor bifall till detsamma.

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m.
(Forts.)

Herr Thermænius: Såsom skäl för bibehållande af den lydelse detta 2 mom. har, anfördes från statsrådsbänken, att Riksdagen förut antagit en lag i fråga om skadeersättning vid jernvägs drift, der uttrycket *grof vårdslöshet* skulle förekomma. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att det är en ofantlig skilnad mellan lättheten att åstadkomma bevisning, om skada skett på en jernväg eller om den skett i en ödemark. Det af Herr Statsrådet anförda skälet kan därför här vid lag icke förtjena något afseende.

Herr Waldenström: Hvad beträffar det som Herr Ekman nyss anförde, kan man icke annat än erkänna rigtigheten deraf. Jag gaf icke riktigt akt på den saken, när jag nyss instämde med Herr Gunnar Eriksson. Då det nemligen först i 1 mom. sägs, att »om lapparnes renar under den och den tiden förorsaka skada, skall den ersättas af egarne», och sedan i 2 mom. tillägges: »förorsaka de skada å annan tid, skall den ersättas af egarne», så blir detta alldeles detsamma. Hvad Herr Gunnar Eriksson och hans liktänkande i sjelfva verket åstunda kan icke annorlunda uttryckas än så, att man stryker ut en del af 1 samt hela 2 mom. i § 10, hvarigenom denna paragraf skulle komma att lyda:

»Förorsaka lapparnes renar skada å växande eller afskuren gröda på åker, äng eller sådana utängsslätter, hvilka antingen äro inhägnade eller, utan att vara inhägnade, är efter annat varit till höfångst brukade och dertill brukas, samt genom hässjor, diken, rödning eller på annat sätt tydligen framträda sasom utängsslätter, skall skadan ersättas af egaren eller egarne till de renar, genom hvilka skadan skett.»

Jag tror, att Herr Gunnar Eriksson och de, som instämt med honom, skola kunna förena sig om ett sådant förslag, med öfvergifvande af deras ursprungliga yrkande.

Friherre Nordenskiöld ansåg, att det borde vara en ofantligt enkel sak för jordegarne att skydda sina höstackar genom inhägnader, som kunde uppföras för ringa pris. Detta är emellertid icke allenast icke enkelt och billigt, utan omöjligt. Jag läste nyss upp ett ställe ur bilagorna till Friherre Ericsons reservation, der det påpekades, huruledes en jordegare kan hafva ute 50 å 100 ja ända flere sådana stackar, spridda här och der. Och att omhägna dessa i en ofta skoglös trakt

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. förmår han icke. Skall han nu, när höet förstörts af renarne, gå miste om ersättning, derest han icke kan bevisa icke blott att skada skett genom den och den lappen och hans renar, utan äfven att den skett genom grof vårdslöshet å lappens sida, då står han alldeles rättslös, och han måste vara ganska enfaldig, om han under sådana förhållanden vågar anställa rättgång. Ty, såsom redan blifvit påpekadt, kunna stackarne ligga ända till en à två mil och deröfver från hans hem, och huru skall det då blifva honom möjligt att skaffa sådana bevis, som erfordras?

(Forts.)

Herr vice Talman, jag yrkar bifall till den af mig nu föreslagna omredigeringen af den föreliggande paragrafen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr vice Talmannen propositioner så väl på godkännande af paragrafens lydelse sådan den af Utskottet föreslagits som ock på hvardera af de utaf Herrar Gunnar Eriksson, Petersson i Eksebo och Waldenström under öfverläggningen framställda ändringsförslag; och fann Herr vice Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr Gunnar Erikssons ändringsförslag, enligt en nu uppsatt och af Kammarerna godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner § 10 af nu föreliggande lagförslag i oförändradt skick,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna godkänt samma paragraf med den ändring, att ur 2:a momentet uteslutas orden: »så framt den, hvilken värden om renarne alegat, uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning varit dertill vållande».

Röstsedlarne sammanräknades och visade 99 Ja mot 44 Nej; varande alltså Kammarernas beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 11 hade följande lydelse:

»Der inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker eller inom den del af Jemtlands län, hvarest hemmanen blifvit skattlagda enligt den för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande metod, slaget och bergadt hö å äng eller utängsslätter, hvarom i 10 § sägs, icke förvaras i lador utan i stackar eller hässjor, vare ej egaren berättigad till ersättning för skada, som derå förorsakats af renar, så framt ej antingen stacken eller hässjan varit försedd med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnadt, eller skadan tillkommit med uppsåt eller genom grof vårdslöshet vid renarnes bevakning.»

Beträffande denna paragraf afgåfvos yttranden af

Rör. förslag
till lag ang.
de svenska
lapparnes
till renbete i
Sverige m. m.
(Forts.)

Herr Gunnar Eriksson: Som jag under förmiddagens diskussion uttalade mina åsigtter med afseende å stängselskyldigheten, skall jag icke upptaga Kammarens tid vidare derom, utan endast anhålla, att Kammaren behagade afslå hela denna 11 §. Den sammanhänger icke med någon annan paragraf i lagen. Det heter dessutom i denna paragraf: Der inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker eller inom den del af Jemtlands län, hvarest hemmanen blifvit skattlagda enligt den för Vesterbottens läns lappmarker före år 1873 gällande metod, etc.

Nu förekomma inom den socken, i hvilken jag bor, flere hemman, som äro skattlagda dels efter den gamla skattläggningsmetoden och dels efter Vesterbottens-Lappmarks-skattläggningsmetoden. Det finnes således i samma by gamla skattehemman och lappskattehemman. Af Medstugan t. ex. äro $\frac{8}{10}$ skattlagda efter Vesterbottens-Lappmarks-skattläggningsmetoden och $\frac{2}{10}$ äro gammal skatte. Skola nu $\frac{8}{10}$ hägna om sina stackar, för att vinna ersättning, om skada sker, men $\frac{2}{10}$ varda befriade från stängselskyldigheten och ändock hafva ersättningsrätt, derest skada timar? Stadgandet kan icke der tillämpas. I sjelfva verket finnes det många byar inom samma socken, som äro skattlagda på samma sätt.

Jag yrkar rent afslag å den nu föredragna paragrafen.

Herr Hellgrén: På de skäl, jag på förmiddagen anförde, skall jag anhålla om afslag på denna paragraf.

Herr von der Lancken: Jag yrkar deremot bifall till paragrafen. Såsom herrarne känna, är detta just den viktigaste paragrafen i hela lagförslaget, den om hvilken diskussionen på förmiddagen i synnerhet rörde sig. Jag vill ännu en gång påpeka, hvad jag förut yttrat, att, har man en gång tillerkänt lapparne utflyttningsrätt under vintertiden, så ligger det i sakens natur, att, om å sådana marker finnes något, som är af beskaffenhet att kunna af renen tillgodogöras, d. v. s. sådant, som omtalas i denna paragraf, konsekvensen bjuder, att de bofasta skola vara skyldige att omgärda detta så, att det ej kan af renen skadas. Om detta icke sker, kan uppenbarligen lappen icke åläggas någon skyldighet att godtgöra möjligen uppkommen skada, derest den icke förorsakats af grof vårdslöshet eller uppsåtligen. Det finnes dessutom många trakter, dit lapparne aldrig komma med sina renar, och der kan den bofasta befolkningen lemna hässjorna utan inhägnad, men ligga dessa i lapparnes väg och de komma dit med sina renar, så är det i följd af sjelfva principen i denna lag en skyldighet för den bofasta befolkningen att inhägna sina hässjor, så att icke renarne kunna göra skada derpå.

Jag yrkar bifall till 11 § oförändrad.

Häruti instämde Herr *Elman*.

Rör. förslag
till lag ang.
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige m. m.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner gifvits så väl på paragrafens godkännande som på afslag, blef paragrafen af Kammarern godkänd.

§ 12.

Blef likaledes godkänd.

Derefter föredrogs § 13, lydande sålunda:

»Äro inom en trakt de för lapparne afsatta land så belägna, att de renar, som söka bete å dessa land, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela trakten, och äro omständigheterna i öfrigt sådana, att skada, som af renar göres å angränsande, den bofasta befolkningen tillhöriga egor, icke kan antagas hafva blifvit förorsakad af renar, tillhörande andra lappar än dem, som uppehålla sig å dessa land, kan trakten förklaras skola utgöra ett skadeersättningsområde, inom hvilket de lappar, som der med sina renar uppehålla sig, skola i de fall nedan sägs vara underkastade gemensam ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas den bofasta befolkningens egendom. Konungen bestämmer, hvilka trakter skola förklaras utgöra särskilda skadeersättningsområden, och fastställer gränserna för ett hvart af dem.

Sker inom skadeersättningsområde i Norrbottens eller Vesterbotens läns lappmarker, under Juni, Juli och Augusti månader, eller inom Jemtlands län under tiden från och med den 1 Maj till den 1 Oktober skada å egor af den beskaffenhet, hvarom i 10 § sägs, och kan ej utrönas genom hvilkens eller hvilkas renar den blifvit förorsakad, åligger ersättningskyldigheten de lappar, hvilka uppehålla sig med sina renar å de land, som äro belägna inom skadeersättningsområdet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördelade i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar af dem tillhör området. Om vid den tid, skadan skedde, renar tillhörande andra än de lappar, som ega rätt att vistas å landen, der uppehöll sig, skola äfven dessa lappar i förhållande till antalet af sådana renar i ersättningen deltaga. Visar lapp, förr än förlikning träffats eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri.

Lapp, som uppehåller sig med sina renar å land, beläget inom skadeersättningsområde, skall för ordningsmannen uppgifva antalet af de renar, han har under sin vård, och dessas egare. Öfverstiger renantalet med en femtedel eller mera det af honom uppgifna, böte högst fyratio kronor.»

Efter uppläsning af denna paragraf anförde:

Herr Nyström: Jag ber att få påpeka, att på 9:de raden af 2:a stycket står »fördelade» såsom predikat till »ersättningsbeloppet», och hemställer sålunda, att ordet »fördelade» måtte utbytas mot ordet »fördeladt».

Herr von der Lancken: Förhållandet är uppenbarligen beroende på ett tryckfel, och något hinder torde icke möta för Kammaren att besluta den ändring, Herr Nyström föreslagit.

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m.
(Forts.)

Herr Waldenström: Jag är af alldeles motsatt tanke mot Herr von der Lancken. Här kan icke vara ett tryckfel; ty i paragrafen står det »ersättningsbeloppet jemte syne- och rättgångskostnader», och således bör uttrycket vara sådant det nu är.

Herr Nyström: Jag vill icke ingå i någon grammatikalisk tvist, och icke heller hålla på mitt yrkande, men jag tror, att det kan vara lika mycket skäl för det ena uttrycket som för det andra.

Herr von der Lancken: Jag afstår från mitt förra yrkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren godkände paragrafen sådan den af Utskottet föreslagits.

Derefter skedde föredragning af § 14, hvilken hade denna lydelse:

»Fordrar någon ersättning för skada, som af renar förorsakats, och är det ostridigt, af hvilken skadan bör gäldas, varde, der den som skadan lidit det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän, bland hvilka en utses af hvardera parten och de sålunda utsedde tillkalla den tredje. Tredskas den, mot hvilken anspråket väckes, att utse skiljeman eller kunna de utsedde ej om valet af den tredje sig förena, ege Konungens Befallningshafvande att på ansökan af den, som anspråket väckt, om valet förordna. Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda kostnaden för syneförrättningen. Sättes ersättningen ej högre än den ersättningsskyldige före synen bjudit, gälde den, som anspråket väckt, synekostnaden.

Hvad de fleste skiljemännen säga skall, änskönt någondera parten vill söka domaren, gå i verkställighet, der ej domaren eller öfverexekutor annorlunda förordnar.

Vill den, som fordrar ersättning, hellre genast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet.»

Herr Waldenström yttrade: Jag skall be att få göra en anmärkning med afseende å den 14 §. Det heter nemligen i 1 mom.: »Fordrar någon ersättning för skada, som af renar förorsakats, och är det ostridigt, af hvilken skadan bör gäldas, varde, der den som skadan lidit det äskar, frågan efter syn och uppskattning pröfvad af tre ojäfvige skiljemän» o. s. v. Sedan tillägges i slutet: »varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige ock förpligtas att gälda kostnaden för syneförrättningen. Sättes ersättningen ej högre än den ersättningsskyldige före synen bjudit, gälde den, som anspråket väckt, synekostnaden». Detta sista anser jag vara en mycket vigtig bestämmelse hvarför jag anser den böra återkomma äfven i det sista momentet. Det heter nemligen der: »Vill den, som fordrar ersättning, hellre ge-

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. nast lita domstol än skiljemän till, stånde det honom öppet». Derefter borde fortsättas med orden: »Varder till ersättning dömdt, skall den ersättningsskyldige och förpligtas att gälda rättegångskostnaden. Sättes dock ersättningen ej högre än den ersättningsskyldige före synen hjudit, gälde den, som anspråket väckt, rättegångskostnaden».

(Forts.) Jag anhåller, Herr vice Talman, om proposition på detta tillägg till sista momentet.

Herr von der Lancken: Det är uppenbart, att det tillägg till sista momentet, som Herr Waldenström föreslog, är obehöfligt. I det afseendet är Rättegångsbalkens 21 kap. tillräckligt. Der föreskrives just samma sak, som Herr Waldenström föreslog. Finnes det ingenting bestämdt i lagen i detta afseende, tager domaren naturligtvis hänsyn till de allmänna bestämmelser härom, som i Rättegångsbalken förefinnas.

Jag anhåller om bifall till 14 § oförändrad.

Vidare anfördes icke. Paragrafen godkändes sådan den af Utskottet föreslagits.

§§ 15—21.

Blefvo jemväl godkända.

§ 22.

Denna paragraf var, enligt Utskottets förslag, så lydande:

»Ej må bete eller slätter å de för lapparne afsatta land af dem upplåtas till bofaste. Sker sådan upplåtelse, vare den ogild. Varder bete eller slätter å något för lapparne afsatt land af dem ej användt, och finnes upplåtelse af sådant bete eller sådan slätter tills vidare kunna ske utan intrång eller skada för lapparne, ege Konungens Befallningshafvande att mot lega upplåta betet eller slätter, intill dess behof deraf åter för lapparne uppstår. Medel som härigenom inflyta, skola enligt de bestämmelser, som gifvas af Konungen, till förmån för lapparne användas.

Rätt till jagt och fiske å de för lapparne afsatta land må ej af dem till annan upplåtas. Finnes upplåtelse af rätt till jagt eller fiske å dylikt land kunna ske utan skada för lapparne, ege Konungens Befallningshafvande att, *sedan de lappar, hvilka ega rätt att med sina renar å landet uppehålla sig, blifvit hörde i ärendet*, tills vidare tillåta annan att emot afgift å landet *jemte dessa lappar* utöfva jagt eller fiske; och gälle om användandet af medel, som härigenom inflyta, hvad ofvan i fråga om lega för bete eller slätter finnes stadgadt.»

Efter det paragrafen blifvit uppläst, yttrade:

Herr Gunnar Eriksson: Jag beklagar att Utskottet vid behandlingen af denna paragraf icke fäst något afseende vid det i Friherre

Nordenskiölds reservation framställda förslag att lapp icke må ega att till vård mottaga renar från bofaste utan hela lappbyns medgifvande. I Herjeådalen har frånvaron af ett dylikt stadgande sannolikt framkallat en mängd kollisioner mellan lapparne och de bofaste, som icke ega några renar. Nu tillåtes en lapp att från de bofaste taga renar till sådan myckenhet, att de senare hafva dylika djur till nästan lika stort antal som hela lappbyns; och man har således icke allenast lapparnes renar att dragas med, utan man måste äfven på enskildes egor skydda sig för ohägn af de bofastes renar. Vore medgifvandet för lapp att mottaga bofastes renar till vård beroende på medgifvande från hela lappbyn, skulle sannolikt något vunnits emot ett dylikt missbruk. Men som det nu är stäldt, då lappen kan utan lappbyns hörande taga mot hur många bondrenar som helst, hvilka göra intrång på öfriga lappars och bofastes betesmarker, måste jag beklaga icke allenast ett sådant förhållande, utan äfven att det tillfälle, som nu yppat sig att få ändring deri, icke af Utskottet begagnats.

Jag inskränker mig till detta uttalande, utan att framställa något yrkande.

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag ber att få tacka för det tillmötesgående som kommit min reservation till del från representanten från Jemtland. Som han emellertid icke gjort något yrkande, afstår äfven jag från att framställa något sådant och vill finna mig i att paragrafen i fråga antages, sådan Utskottet föreslagit densamma. Hvad jag hufvudsakligen med min reservation afsett är att få sådan ändring i paragrafen, att den enskilde lappen icke skulle få mottaga andras renar i sin vård utan att derom först hafva hört öfriga af lappbyns invånare. Det är en bestämmelse, som enligt min mening förr eller senare blir alldeles nödvändig. Under förhoppning att mitt förslag måtte vinna bättre framgång ett annat år, inskränker jag mig nu till att yrka bifall till Utskottets.

Herr Waldenström: Jag skall endast låta herrarne höra, huru denna paragraf blifvit bedömd af de personer, som den närmast skall gälla.

Så här yttra sig lapparne inom Fröstvikens fjelltrakt vid hållet sammanträde om denna paragraf: »Att lapparne förunnas rätt att upplåta mindre betes- och slätterlägenheter åt närmast boende svenska grannar, emedan just genom utbyte af lapparne tillhörig slått eller bete å ena sidan och bofaste tillhörigt renbete å den andra, sänja ofta kan åstadkommas i mindre tvistiga fall; deremot borde det ej vara tillåtet hvarken för lappar eller någon myndighet, att inom det för lapparne afsatta land upplåta rätt till jagt af det skäl, att hundar derigenom få anledning ströfva omkring». Lapparne lida nemligen mycket af nybyggarnes hundar. Somliga nybyggare hafva flere hundar, som de riktigt inöfva till jagt på ren. Och dessa hundar äro, såsom lapparne själva förklara, mycket värre än både varg och järf.

Å 138 sidan af de vid Utskottets betänkande fogade bilagor förekommer följande yttrande från de bofastes sida: »Utom det att stämman förenar sig uti Herr Farups yttrande med afseende på denna para-

Rör. förslag till lag ang. de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. graf, så vill den dessutom på det högsta beklaga, om densamma blefve till lag ang. lapparne och de bofaste, åtminstone inom Offerdals socken och, vi tro det, äfven i andra socknar gränsande till fjellen. Förut är nämndt, att ett godt förhållande alltid varit rådande emellan lapparne och de bofaste inom denna socken; och detta i följd deraf, att de å ömse sidor gått hvarandra till mötes, så att om lappen förorsakat den bofaste någon skada, så har den bofaste fått den ersatt eller öfversett den derigenom att han under sommaren fått begagna lappen tillhörigt betet, hvilket han för sommaren icke behöfver, emedan renen då vistas i högsta fjellet. En sådan öfverenskommelse skulle nu tillintetgöras, om lappen fräntoges rätt att under sommaren råda öfver betet på sin tillerkända mark. Om Konungens Befallningshafvande finge rättighet att å offentlig auktion åt den högstbjudande upplåta betet under sommaren å en viss fjelltrakt, så blefve visserligen betalningen för densamma ej så stor och inbringande för lapparne, att den skulle kunna ersätta den skada, som de i många fall derigenom komme att lida af de bofaste». Således beklaga å ömse sidor, både lappar och de bofaste, om ifrågavarande paragraf skulle komma att antagas. Men då Riksdagen tyckes hafva föresatt sig att påtruga de bofaste och lapparne en välsignelse, som de sjelfva undanbedja sig, så har jag icke något yrkande att göra.

(Forts.)

Herr von der Lancken: Jag yrkar bifall till lagparagrafen oförändrad.

Jag ber tillika få erinra, att det skulle vara en uppenbar miss-hushållning, om Konungens Befallningshafvande icke skulle ega att utarrendera bete eller slätter samt rätt till jagt och fiske å de till lapparne afsatta land, då betes- eller slätterlägenheterna samt jagten och fisket icke behöfvas för lapparnes näring. Någoting annat afser icke heller denna paragraf.

Mot Herr Gunnar Eriksson och Friherre Nordenskiöld får jag anmärka, att det är alldeles omöjligt att kontrollera, om en lapp mot-tager främmande renar till vård. Ingen lär väl kunna se på renen, om den tillhör den bofaste eller en lapp. Dessutom måste det vara en fördel för lappen att, om han icke sjelf eger renar, få emottaga andras renar till vård och på så sätt tillgodogöra sig betet på fjellen. Slutligen ber jag herrarne komma i båg, dels att lappen endast har nyttjanderätten till fjellen, så att han derifrån icke kan utestänga andra lappar; dels ock att, om trängsel af renar på en trakt skulle uppstå, Konungens Befallningshafvande har rätt att låta den lapp uthytta, hvars hjord uteslutande eller hufvudsakligen tillhör bofaste.

Jag ber på dessa grunder få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, godkändes den förevarande paragrafen.

§§ 23 26.

Blefvo jemväl godkända.

Slutmeningen var af följande lydelse:

»Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1887».

Efter föredragning häraf anförde:

*Rör. förslag
till lag ang.
de svenska
lapparnes rätt
till renbete i
Sverige m. m.
(Forts.)*

Herr von der Lancken: Då Första Kammaren återremitterat denna punkt af lagförslaget i ändamål att få den omredigerad i sådant hänseende, att det skulle vara möjligt att få lagens trädande i kraft i hvad Jemtland angår uppskjutet till den 1 Januari 1888 utom beträffande de punkter, som afse expropriation af mark samt upplåtelse af kronoparker till betesmark, anhåller jag att Andra Kammaren måtte fatta samma beslut.

I enlighet med det af Herr von der Lancken sålunda gjorda yrkande blef slutmeningen till Utskottet återförvisad.

Rubriken till lagförslaget.

Godkändes.

Ordet begärdes härefter af

Herr Wagenius, som yttrade: Då jag icke kan gilla de beslut, Kammaren nu fattat, i synnerhet hvad rörer lagens första §, ber jag att få anmäla min reservation mot dessa beslut.

Vidare anförde:

Herr Farup: Jag anhåller också att få anmäla min reservation mot de beslut, Kammaren nu fattat beträffande denna lag.

Herr Hellgrén: Äfven jag anhåller att få till protokollet antecknad min reservation mot de beslut, Kammaren nu fattat.

Efter föredragning vidare af *punkten 2*, innefattande förslag till lag angående renmärken, blefvo lagförslagets samtliga

§§ 1—7

Godkända.

Slutmeningen i detta lagförslag lydde:

»Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1888, dock må ej förr än sex månader från nämnda dag förflutit den i 4 § stadgade ansvarsbestämmelse tillämpas å renegare, hvilken *anbringas eller låter anbringa* icke fastställt renmärke, som af honom var använt, då lagen trädde i kraft.

I fråga härom anförde

Herr von der Lancken: Äfven denna slutmening har af Första Kammaren återremitterats till Utskottet. Jag yrkar därför, att den måtte jemväl af denna Kammare dit återförvisas.

Vidare anfördes icke. Kammaren beslöt, att jemväl denna slutmening skulle till Utskottet återförvisas.

Lagförslagets *rubrik* godkändes.

Slutligen förklarades Utskottets i utlåtandet gjorda *hemställan* vara genom Kammarens i ämnet redan fattade beslut besvarad.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 6, 9, 13, 16 och 20 Riksdagsordningen; och

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af § 71 Riksdagsordningen.

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 7 a, med anledning dels af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till kommersiella attachéer vid beskickning eller konsulat och dels af väckt motion om anslag till handelsagenters auställande i utom-europeiska länder;

N:o 8 a, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag angående afförande från riksstaten af lifbeväringensregementets anslag;

N:o 50, angående fortsättning af arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866; och

N:o 51, i anledning af väckta motioner om afsättande af en fond för bildande af olycksfalls- samt ålderdomsförsäkringsanstalter för arbetare, pensionering af arbetare m. m.; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 26), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag för meddelande af koncessioner åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

§ 4.

Från Kammarens ledamot Herr *A. Key* hade ankommit en skrifvelse af följande innehåll:

Till Talmannen i Riksdagens Andra Kammare.

På grund af närlagda läkarebetyg får jag härmed anhålla, att under den återstående delen af innevarande riksdag varda befriad från deltagande i riksdagsgöromålen.

Stockholm den 18 April 1886.

Vördsamt

Axel Key.

Det återopade läkarebetyget hade följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Professor *Axel Key*, som lider af kronisk katarr i luftrören och för att söka återvinna helse bör under denna vår vistas i ett varmare klimat, härigenom är hindrad att vidare deltaga i denna Riksdags förhandlingar, intygar på aflagd embetsed.

Stockholm den 14 April 1886.

P. J. Wising.

Med. D:r och e. o. Prof.

Efter föredragning häraf beviljades den af Herr *Key* begärda ledigheten.

Härförutom beviljades ledighet från riksdagsgöromålen åt:

Herr *J. O. Örwall* under 6 dagar fr. o. m. den 19 dennes.

» *A. Svartling* » 3 » » » 19 »

» *E. V. Wretlind* » 8 » » » 21 »

och » *Nils Olsson* » 7 » » » 19 »

§ 5.

Anmäldes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, N:o 29, till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bestämmelser om värd och förvaltning af Stockholms stads allmänna begravningsplatser.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 10 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.